РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента кандидата історичних наук, доцента, доцента кафедри історії України та правознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Медвідь Оксани Василівни

на дисертаційне дослідження **Петришина Ярослава Михайловича**

«Українська держава в зовнішньополітичних доктринах праворадикальних партій Центрально-Східної Європи (2014–2022)»,

поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія»

Дисертаційне дослідження Ярослава Петришина присвячене актуальній та суспільно значущій проблематиці – аналізу ставлення праворадикальних партій Центрально-Східної Європи до України в умовах російсько-української війни. Обрана тема є важливою як для сучасної історичної науки, так і для осмислення трансформацій політичного простору Європи після 2014 р. Автор здійснив спробу комплексного аналізу зовнішньополітичних доктрин праворадикальних сил Польщі, Чехії, Словаччини та Угорщини у контексті «українського питання».

Особливе значення Центрально-Східної Європи як геополітичного простору між країнами Заходу та Росією зумовлює актуальність дослідження позицій праворадикальних політичних сил щодо України, яка в умовах сучасності виступає ключовим чинником стримування російської збройної агресії. У цьому контексті аналіз діяльності та ідеології праворадикальних партій дає змогу простежити не лише їхнє ставлення до українського питання, а й оцінити рівень стійкості демократичних суспільств Європи перед впливом внутрішніх радикальних та антидемократичних тенденцій. Актуальність теми посилюється зростанням електоральної підтримки праворадикальних сил, їхньою здатністю оперативно адаптувати політичну риторику до кризових обставин – війни, пандемії чи енергетичної нестабільності – а також активним використанням механізмів інформаційного та гібридного впливу.

Додаткової актуальності дослідженню надає той факт, що праворадикальні сили країн Центрально-Східної Європи дедалі частіше стають ретрансляторами дезінформаційних наративів і провідниками прокремлівських меседжів у політичному просторі Європейський Союз. Вивчення зовнішньополітичних аспектів їхніх програмних засад і практичної діяльності дозволяє глибше зрозуміти причини кризи довіри до традиційних політичних еліт, а також виявити основні виклики для системи європейської безпеки. Окрім цього, таке дослідження створює можливість оцінити рівень уразливості демократичних політичних режимів до популістських та радикальних впливів у сфері міжнародних відносин і безпекової політики.

Структура дисертаційної роботи є логічною та послідовною. Вона складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Побудова роботи дозволяє послідовно розкрити поставлену мету та реалізувати основні завдання дослідження.

У вступі автор обґрунтовує актуальність теми, визначає об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, окреслює методологічну основу роботи, а також характеризує стан наукової розробки проблеми. Важливо відзначити, що автор демонструє належний рівень володіння сучасними методами політичного та історичного аналізу.

Перший розділ дисертації присвячений теоретико-методологічним аспектам дослідження праворадикальних партій у сучасній політичній науці. Автор здійснює ґрунтовний аналіз основних підходів до трактування понять «правий радикалізм», «правий популізм», «ультраправі політичні сили», розмежовує суміжні категорії та визначає специфіку праворадикального політичного дискурсу в країнах Центрально-Східної Європи. Особливо позитивним є використання широкого кола зарубіжної наукової літератури, що дозволило уникнути однобічності у трактуванні досліджуваних явищ.

У другому розділі проаналізовано історичні передумови формування праворадикальних партій у країнах Центрально-Східної Європи. Автор вдало простежує вплив історичної пам'яті, посткомуністичних трансформацій,

соціально-економічних криз та національних конфліктів на становлення сучасних праворадикальних рухів. Важливим є акцент на тому, що праворадикальні партії активно використовують історичні травми та націоналістичну риторику для мобілізації електорату.

Значну наукову цінність має третій розділ, у якому досліджується ставлення праворадикальних партій до України та російсько-української війни. Автор ґрунтовно аналізує програмні документи, заяви політичних лідерів, виступи у парламентах та публікації у медіа. Це дозволило простежити суперечливість позицій окремих партій щодо України, а також виявити механізми поширення проросійських наративів у політичному просторі Європейського Союзу.

Позитивним є те, що автор не обмежується лише констатацією фактів, а намагається пояснити причини підтримки або критики України з боку окремих праворадикальних сил. У роботі переконливо доведено, що позиція таких партій часто визначається поєднанням внутрішньополітичних інтересів, антиглобалістської риторики, євроскептицизму та прагнення до політичної мобілізації протестного електорату.

Окремої уваги заслуговує аналіз інформаційного виміру діяльності праворадикальних партій. Автор демонструє, що сучасні радикальні політичні сили активно використовують соціальні мережі, альтернативні медіаплатформи та дезінформаційні кампанії для поширення власних політичних меседжів. У роботі обґрунтовано висновок про те, що частина праворадикальних рухів стала елементом ширшої системи інформаційного впливу Російської Федерації на європейський політичний простір.

У четвертому розділі досліджено вплив праворадикальних партій на безпекову політику Європейського Союзу та міжнародні відносини в регіоні. Автор переконливо показує, що зростання популярності радикальних сил створює серйозні виклики для європейської інтеграції, демократичних інститутів та системи колективної безпеки. Водночас робота демонструє, що

навіть у країнах із потужними праворадикальними рухами існують механізми демократичної протидії екстремістським тенденціям.

Список джерел та літератури структурований відповідно до академічних вимог.

Позитивним аспектом роботи є широке використання програмних документів політичних партій, матеріалів парламентських дебатів, партійних декларацій, медійних виступів та аналітичних праць зарубіжних дослідників. Дисертант продемонстрував обізнаність із сучасними теоретико-методологічними підходами до вивчення правого радикалізму, євроскептицизму та політичного популізму.

Водночас дисертаційна робота містить низку недоліків і дискусійних положень, які потребують уточнення та доопрацювання.

1. У роботі недостатньо чітко розмежовано поняття «праворадикальні», «правопопулістські» та «ультраправі» партії. У низці випадків автор використовує ці дефініції як тотожні, хоча сучасна політична наука розглядає їх як окремі аналітичні категорії. Це певною мірою ускладнює методологічну цілісність дослідження.

2. Хронологічні межі дисертації визначені 2014–2022 рр., однак у тексті нерідко використовуються приклади й тенденції, що виходять за ці рамки, без належного пояснення необхідності такого екскурсу. Особливо це стосується аналізу окремих партійних трансформацій після 2022 р.

3. У дисертації задекларовано порівняльний підхід, однак рівень висвітлення окремих країн є нерівномірним. Польща та Угорщина проаналізовані значно ґрунтовніше, ніж Чехія та Словаччина. Це створює певний дисбаланс у загальній структурі роботи.

4. Окремі положення наукової новизни мають радше декларативний характер. Наприклад, твердження про «вперше комплексно проаналізовано» або «вперше введено до наукового обігу» потребують ґрунтовнішого обґрунтування через зіставлення з уже наявними дослідженнями українських і зарубіжних авторів.

5. Джерельна база дисертації є достатньо широкою, однак автор обмежено використовує матеріали офіційних сайтів партій, стенограми парламентських дебатів мовами оригіналу та контент соціальних мереж, які для дослідження сучасного праворадикального дискурсу мають важливе значення.

6. Певні зауваження викликає географічне обмеження поняття «Центрально-Східна Європа» лише країнами Вишеградської групи. У роботі недостатньо аргументовано, чому поза аналізом залишилися Румунія, Болгарія чи країни Балтії, де праворадикальні сили також відігравали помітну роль у політичному житті.

Рецензована дисертаційна робота є самостійним науковим дослідженням актуальної проблеми і має теоретичну значущість та практичну цінність для історичної науки. Вважаємо, що дослідження Петришина Ярослава Михайловича «Українська держава в зовнішньополітичних доктринах праворадикальних партій Центрально-Східної Європи (2014–2022)», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія» за своєю актуальністю, теоретичним рівнем, науковою новизною та практичним значенням відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року та вимогам затвердженого постановою Кабінету Міністрів України «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор Петришин Ярослав Михайлович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія» з галузі знань 03 «Гуманітарні науки».

ОФІЦІЙНИЙ РЕЦЕНЗЕНТ:
Кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри історії України та
правознавства Дрогобицького державного
педагогічного університету
імені Івана Франка Оксана МЕДВІДЬ

Підпис доц. Оксани МЕДВІДЬ засвідчую
Проректор з науково-педагогічної роботи Юрій СКИРОК